

ÓVAKODJ A KALAIPOS VEZETŐTŐL!

V Í G H R U D O L F

Ketten mennek az úton. Egymás kezét fogják, hintáztatják tenyerük melegségét, egybefonva érzést és sorsot, lepkéznek a való világ fölött. Utuk lábuk alatt a szürke hétköznapi útja. Középen kirívó szaggatott, majd a lenti kanyarban telt fehér vonal osztja két ellentétes sávra: az egyikben csak jönni, a másikon pedig csak elmenni lehet a faluból. Fiatalok, ők középen ballagnak elfelé, s ez benne a szabálytalan, mert csaknem az egész utat elfogják, mintha dacolnának a megrögzött, gubancos szokásokkal. Csak egymást érzik, s más-más dolgról beszélnek. Elszántak, azaz a férfi még bizonytalankodik:

– Ha jön az autó, átlépsz az én felemre? Vagy . . .

A nő fölényesen dalolja:

– Ha a te feleden jön!

Száll az ének trillaszárnyon, hintázik az örök kézfogás a szaggatott vonal fölött, béklyót, hurkot messze hagyva.

– Abba belehalunk!

– És? . . . És? . . . – felel a dal.

– Hiszen éppen ezt akarják! Eltaposni, eltiporni bennünket!

– Nem jókor és nem jó helyen élünk, trallala . . .

– Cafatokra tép bennünket az örült autója!

– Lépj át te az én felemre . . . Hiszen van szemünk . . . Meglátjuk, ha jön . . .

– Ha te ott maradsz . . .

– Ahol te . . .

– Ott maradsz vagy nem?!

– Ideges vagy – leheli a nő, s az út közepén a férfira fonódik. Lenge ruhája csúszik a karcsú testén. Ő biztos a dolgában: új élet csak előrefelé van! Ölel, csókol és hív.

A férfi mérge elszáll, bütykös ökle tétova simítássá változik. De még duzzog magában:

– Merről jöhet az az átkozott?

– Ne törődj vele – csüng a nyakán a nő. – Mindegy. A gázolók mindig az út közepén hajtanak!

– És hagyjuk, hogy egyszerűen csak elgázoljanak bennünket?

– Vigyél. Így nem haladunk.

Ez a válasz betölti a szakadékot a férfiban. Egyenes felelet minden további tépelődésre. Úgy érzi, kismul benne minden, a sötétség a háta mögött marad, de azért valahogy mégis lefogja az útra a képzelet lebegését, egyetlen vékony szálon, mint papírsárkányt, féken tartva a teljes szabadulástól.

Nem kellene most az úton lődörögniük, semmi értelme. Ha egyelőre nem is jön semmilyen jármű, nem kellene ujjat húzni a sorssal, de ha már egyikük elindult valamerre, a másik másfelé nem mehet, mert akkor a kézfogásból elröppen a csöppnyi melegség, s marad az ököl, verekedni. És ezt a nő végképp nem akarja, ezért aranyozza a férfi arcát szerelemmel.

*

A férfi és a nő régen találkozott egymással először. Akkor nem is tudták, hogy összetalálkoztak, mert csak köszöntek egymásnak, tudomásul vették egymás létezését, aztán, mint két hajótörött az idegen szigeten, összekovácsolódtak. Ez akkor történt meg végképp, amikor közfeladatra szólították be őket. Füst volt a teremben. Ideges emberek egymás után szívták a cigarettát. Plakátokat írtak velük valamilyen jeles napra, s ők mérgelődtek a lehetetlen füst miatt. Voltaképpen nem is csak a füst ült a légtérben, hanem köd is. Szemet maró homály uralkodott el, amitől nem lehetett rendesen látni. Úgy letek egymásra, hogy egyformán zúgolódtak mindketten az elviselhetetlen helyzet miatt. Mi közük nekik egyáltalán ehhez az egész cécióhoz? Ahelyett, hogy a tanulókkal foglalkoznának az iskolában, itt körmölnék a falu első emberének valami hülye plakátokat, mint Kínában. De a helyi körülményeket már jól ismerték, a „ne szólj, szám . . .” törvényt, ezért képletesen a füstöt tették szóvá.

– Semmi az! – mondta akkor a falu első embere, a szövetkezet igazgatója.

– Így nem lehet alkotni! – lázadtak ők ketten, újoncok a helyi iskolában, mindenki megrökönyödésére.

– Nem? Hát, akkor csak dolgozzanak . . . csak dolgozgassanak . . . Elvégre megvan hozzá a diplomájuk!

– Ide ventilátor kellene . . .

– Hát igen. A fiatalok mindig meg akarják váltani a világot. Majd lecsillapodnak.

– Ez nem heveség kérdése. Itt nem lehet rendesen látni!

– Gyútsanak rá maguk is, meglátják, nem zavarja majd dús fantáziájukat a mások füstje. Még nem dohányoznak?

– Nem! – mondták egyszerre ők ketten, újoncok, s égő szemmel léptek ki a friss levegőre.

Ettől kezdve egymáshoz tartoztak.

*

Már fél éve tanígtattak a falu iskolájában. Kezdeti lázadozásaik a faluban uralkodó förtelmes struccpolitika miatt idővel borzongássá változott, s mindentől elzárkóztak. Főleg a vezető ember ordító hülyeségei előtt. Göregáboros „húzásain” nem tudtak nevetni, mint kollégáik, akik az alvajárásért jelentős kiváltságokat élveztek, s jól elváltak a szőrmentében simogatással. Csak ők ketten nem tudták elviselni az igazgató fölényes mosolyát, ha kértek tőle valamilyen támogatást, mert meglátták, hogy a hátuk mögött ökölbe szorított marokkal berántja rájuk a könyökét. Szegény volt a falu, félreesett mindentől. Népének egyedüli boldogulását a szövetkezet jelentette. A kasszakulus az igazgató kezében volt. Meg a megszeppent, maroknyi lakosság is.

– Emberek, ilyen hanyag hozzáállástól, ahogy maguk a szövetkezethez viszonyulnak, ne várjanak csodát! – szajkózta évtizedek óta a falugyűléseken, s a letaroltak örültek minden garasnak.

Ez volt a módszer a hatalomhoz. És ezt észrevenni nagy bűnnek számított. Az ilyeneket senki sem akarta ismerni, nehogy még kára származzon belőle.

Ők ketten gyorsan átláttak a szitán, de belefáradtak a szélmalomharcba, inkább egymás lakására jártak szóltanul, elégni egy-egy éjszakán. Ezt szabad volt. A falu csőre mindent kárált, de ez nem volt téma. Azt találták volna inkább furcsának, ha a két fiatal értelmiségi az idegenben, ennyi idő után nem hál együtt.

A férfi levert volt, a nő pedig szerelmes. Tűrték, hallgattak. Egymásnak voltak, keserű gombóccal a torkukban, megalázottak, akik szóra sem érdemesek.

*

Éppen azt latolgatták, hogy tanév végén elmennek innen, hogy elfejelejšék, minek is jártak itt, amikor megérkezett a hír, hogy a falu igazi nagy szülöttje, a hírneves festőművész, tragikus hirtelenséggel, a fővárosban meghalt. Korábbi végakaratóban úgy rendelkezett, hogy szülőfalujában helyezték örök nyugalomra. A hírre fölbolydult a falu. Főleg a szövetkezet igazgatója kapkodott, rendelkezett és ordította:

– Tudják maguk, kik jöhetnek ide a temetésre? . . . Itt most nem lehet gatyázni! . . .

Aznap nem volt tanítás. A tanerő transzparenst festett, beszédet írt, az énekkar pedig gyakorolt.

– Most már végképp elmegyünk – mondta a nő hideg csókkal, s a férfi vacogott.

A mester hazaért. Koporsóban.

Rettentő eső, sáros, nyálkás idő volt a temetés napján. A nagy szervezés fuccsba ment. A feneketlen sárban az autók nem tudtak bekanyarodni a faluba, az eléjük küldött traktor pótkocsijára, a koporsó mellé pedig csak egy torzonborz, kopott művészféle volt hajlandó fölkapaszkodni. A többi kegyeletadó sorozatos kartárogatással igyekezett az eső elől a kocsiba húzódni.

– Csak egy jó kilométer . . . Nézzék, ott ni . . . Pad is van a pótkocsin . . . Mi így szokjuk . . .

De hiába rimázkodott a kalapos vezető személy, az ablaküvegek lassan fölcsúsztak, s a fekete autók a műúton szép lassan visszafordultak a város felé.

A faluközpontban ázott plakátokon keveredett a jelszavak festéke. A gyermekkórus egy kapualjból nyikorgott, amikor a csendesen berregő traktor pótkocsijáról négy konyult darutollas halálmadár áttemelte a koporsót a gyász kocsi, ahogy azt a fő szervező előzőleg elrendelte.

A lovak vizek és nyugtalanok voltak. Riadoztak a zablájukat tartó kocsi esernyőjétől, s rángatták a koporsót. Szakadt az eső.

– Eh – mondta az igazgató. – Gyerünk! Majd kint . . . – és eldobta a cafattá ázott, gépelt búcsúbeszédet.

A sírásó kínlódását alig húszan nézték végig, mire az végül bölintott, hogy elkészült a munkával.

Az eső közben csendesedett, csak a gomolyok rohantak alacsonyan, mint a sodrás.

A billegő gyász kocsiról a koporsót a sírgödör mellé tették utolsó búcsúzásra, közben a levegőben a gőzölgő lovak szagát lehetett érezni.

Mindenki hallgatott. Se rokon, se kántor, se pap, csak a szülőföld és megtérő fia. Szerény temetés, ahogy az elhunyt kívánta. A földik nem

mertek mozdulni, csak illedelmes pislogásuk jelezte a kegyelet percét. A vakító fehér szemfedő kilógó része beleakadt egy kóróba. A sírásó meg akarta igazítani, de mozdulata elakadt, mert mindkét keze csupa sár volt, s inkább a nadrágjához kente ujjait.

A hozzátartozó nélküli mester találkozott a szülőfölddel. Így akarta.

Az igazgató föltette fejére a kalapot, ami azt jelentette, hogy részéről a szertartás be van fejezve. Nincs itt kinek teketóriázni! . . .

A férfi torka elszorult. A koporsó mellé lépett, és beszélni kezdett a mesterhez, kissé rekedten, de folyamatosan, szépen, mint még soha. Az emberi méltóságot emlegette, az élet értelmét, az összetartást, az egymáshoz és a szülőföldhöz való ragaszkodást; a tudást, a haladást, a boldogulást, és hogy erre milyen kevés az idő, meg mindazt, ami a lelkét nyomta.

Hogy mit értettek meg a falubeliek, mit nem, azzal most nem törődött. Ahogy fölnézett, látta, hogy a jelenlevők a gúnyájukat igazítják a szívük táján, mintha valamit rejtegetnének a szelíd lovak nagy, barna szemei előtt. Aztán emelgetni kezdték lábukat a sárból, s keresztet vetettek a koporsó előtt, mielőtt elhantolták volna.

Az igazgató arrább megvárta őket.

– Kivel akartok ti ujjat húzni? – sziszegte. – Tűnjetek el, minél előbb, annál jobb . . . De még az úton is vigyázzatok, nagyon vigyázzatok! . . . – Ezzel a kalapját erősen a szemére húzta, és nagy léptekkel törtetett a sírok között. – Mecsoda pofa . . . Mecsoda gyalázat! . . . – fújta végig.

*

Ketten mennek az úton. Szívük ad kézfogásukba egy kis meleget. Köztük szagatott, majd telt vonal. Mögöttük messze a falu némasága. A kalapos vezetőre gondolnak, de hátulról nem jön senki.

Egyszerre a férfi belevág a levegőbe:

– Én visszamegyek!

A nő nézi a telt vonalat, sóhajt, majd a fehér csíkon egyensúlyozva, messze a férfi után, ő is megindul vissza a falu felé.